

О. В. Тимошенко,

к. е. н., доцент, декан факультету економіки та інформаційних технологій,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

E. Timoshenko,

PhD, Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics and Information Technology, KNUKiM, Kiev

EUROPEAN EXPERIENCE IN DEVELOPING AND PROVIDING FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY

У статті досліджено основні проблеми розвитку економіки України у контексті її ідентифікації як європейської держави, виділено основні зовнішні загрози її економічній безпеці. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення щодо визначення сутності "економічна безпека". Оцінено та узагальнено досвід провідних країн європейського простору у напрямі формування та забезпечення економічної безпеки України і на цій основі запропоновано необхідність зміцнення основних її складових у сучасних умовах розвитку суспільства.

This article explores the basic problems of Ukraine's economic development in the context of its identification as a European state, highlights the main external threats to its economic security. Analyzed the regulatory and legal framework to define the essence of "economic security". Reviewed and summarized the experience of leading countries of the European space towards the forming and ensuring of economic security of Ukraine and on this basis the need to strengthen its major components in modern conditions of society.

Ключові слова: економічна безпека, зарубіжний досвід країн ЄС, Концепція ООН, загрози економічній безпеці, Лісабонська стратегія.

Key words: economic security, international experience of the EU, concept of the United Nations, threats to the economic security, the Lisbon strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Від початку становлення на шлях незалежності Україна намагалась побудувати національну модель економіки. Всьому періоду становлення характерне зростання і загострення залежностей у світовій економіці, які були зумовлені процесом інтернаціоналізації економіки та глобалізації. Це викликало появу нових загроз функціонування економіки держави. В пострадянський період вивчення економічної безпеки зводилось до критичного огляду та захисту принципів соціалістичної економіки. Лише згодом почали розглядати у перспективі побудову національної системи забезпечення економічної безпеки з урахуванням прогресивних досягнень європейських країн світу.

Проте, всупереч значній увазі до даної наукової проблематики, недостатньо дослідженими залишаються питання її забезпечення в провідних європейських країнах, аналіз переваг і недоліків даних систем забезпечення в контексті ідентифікації України як незалежної європейської держави. Вивчення даного питання в такому контексті сприятиме виробленню у майбутньому ефективної вітчизняної системи забезпечення економічної безпеки з урахуванням досвіду країн-членів ЄС.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання дослідження економічної безпеки, оцінка теоретичних підходів до забезпечення її належного

Географічна структура експорту

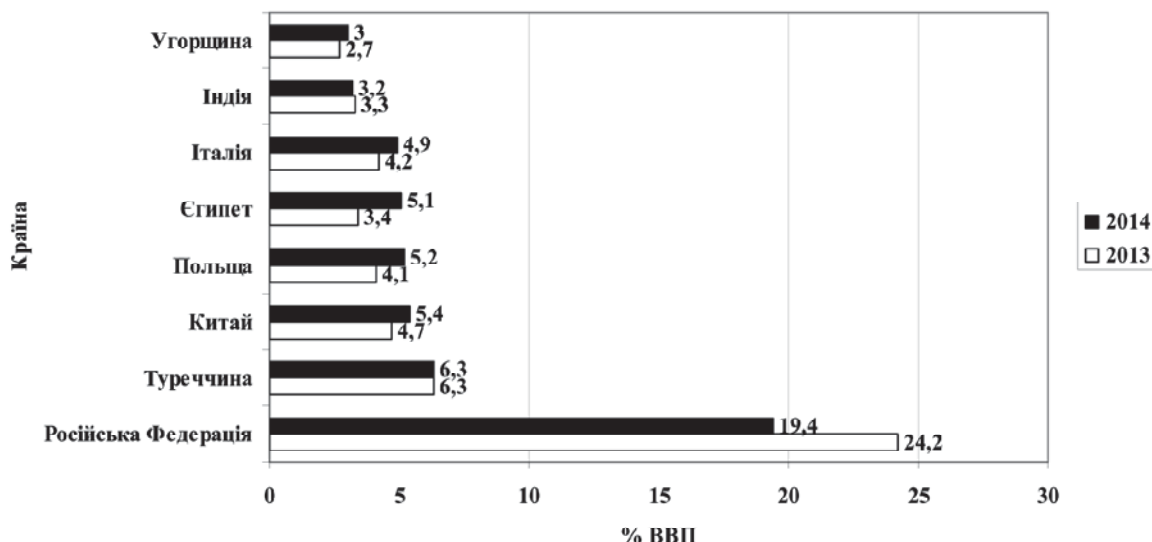

Рис. 1. Географічна структура експорту України за 2013–2014 рр.

Джерело: офіційний сайт Державної служби статистики України [18].

рівня привертають увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, а саме: А. Амоша, А. Баланда, О. Барановський, А. Бесчастний, О. Головченко, С. Дімітрієва, О. Мартин, В. Мартиненко, І. Москаль, В. Онищенко, О. Чепурний, А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі, О. Федорук, О. Шевчук, О. Юркевич, О. Якименко та інші.

Критичний огляд наукових розробок стосовно проблем економічної безпеки дозволяє стверджувати, що в Україні сьогодні відсутня ефективна система економічної безпеки, яка б врахувала досвід високорозвинених європейських країн та відповідала інтересам країни.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розробка ґрунтовних та дієвих заходів зміцнення економічної безпеки України в контексті впровадження досвіду високорозвинених країн ЄС на основі аналізу та узагальнення їх досвіду щодо формування та забезпечення економічної безпеки держави в цілому та в розрізі основних її складових.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин, коли Україна обрала стратегію забезпечення економічної безпеки держави в контексті ідентифікації її як європейської держави, необхідно активізувати її співробітництво з країнами європейського простору та розробити стратегію розвитку національної економіки, яка б відповідала європейським стандартам. Отже, головним завданням владних структур нашої держави повинна бути розробка дієвих напрямів реформування економіки в контексті утвердження України як впливової європейської держави.

В умовах фінансово-економічної нестабільності та воєнної агресії в Україні існують суттєві перешкоди щодо реалізації економічних інтересів у рамках втілення вищезазначених європейських стандартів. Розглянемо та проаналізуємо основні загрози зовнішній та внутрішній фінансово-економічній безпеці України на сучасному етапі її економічного розвитку та політичного курсу.

Географічна структура імпорту

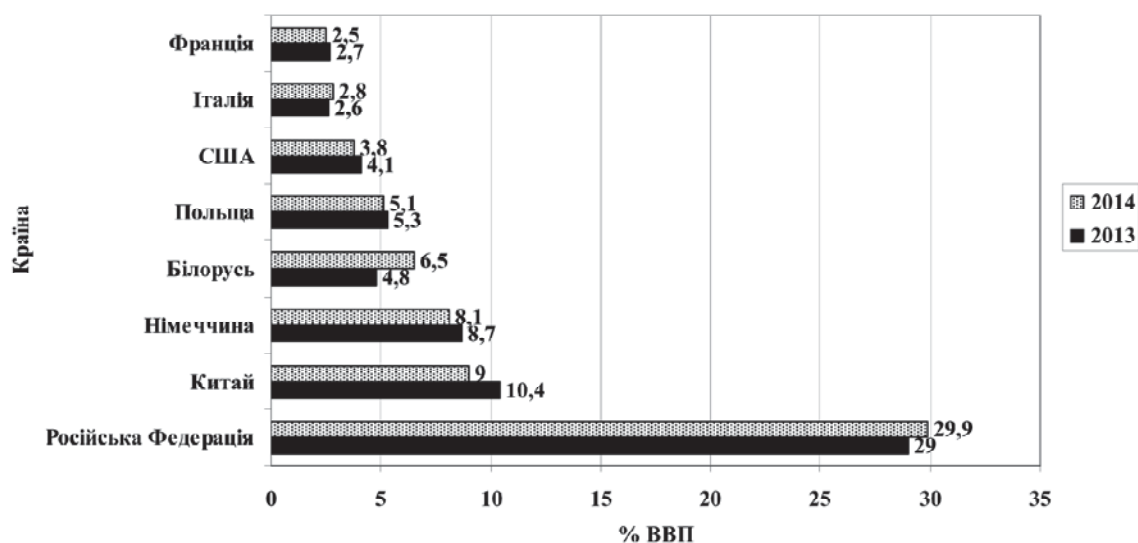

Рис. 2. Географічна структура імпорту України за 2013–2014 рр.

Джерело: офіційний сайт Державної служби статистики України [18].

Таблиця 1. Споживання та імпорт газу країн ЄС в 2012 р.

Країна	Споживання газу, млрд куб. м	Імпорт газу з Росії, млрд куб. м	Частка імпорту газу з Росії у споживанні газу, %	Частка імпорту газу з Росії в загальному імпорті газу через трубопроводи, %
Україна	49,6	29,8	60	100
Чехія	8,2	6,6	80	66
Угорщина	9,7	4,8	49	81
Польща	16,6	9,0	54	83
Словаччина	6,0	3,8	63	93

Джерело: BP Statistical Review of World Energy, липень 2013 р. [17].

Як відомо, до 2014 р. основним партнером у зовнішньоекономічних відносинах України була Російська Федерація (РФ). Географічна структура експорту та імпорту за 2013—2014 рр. представлена на рисунках 1 та 2.

Як видно із даних рис. 1, в 2014 р. до РФ було експортовано 24,2 % всієї номенклатури вітчизняних товарів, робіт і послуг, що на 4,8 відсоткових пункти перевищує значення в 2013 році. Крім того, слід зазначити, що майже 25 % ВВП України формували надходження від експорту українських товарів до РФ [18].

За даними рисунка 2, які характеризують географічну структуру імпорту, ситуація викликає ще більше занепокоєння, оскільки Україна імпортує із РФ майже 30% усіх імпортованих товарів. Левову частку в загальній структурі імпорту від РФ займав імпорт паливно-енергетичних ресурсів.

Для порівняння в таблиці 1 наведено статистичні дані за 2012 рік щодо споживання та імпорту газу в країнах ЄС.

Отже, як видно із представлених даних, РФ залишалася монополістом газу не лише для України, але й для переважної більшості європейських країн. Тому одним із головних пріоритетів розвитку нашої країни має бути переорієнтація на інших імпортерів паливно-енергетичних ресурсів та зміцнення її енергетичної незалежності.

Крім того, Україна експортує на зовнішні ринки Італії, Німеччини та інших країн переважно сировину та напівфабрикати, що характеризує її зовнішньоекономічну діяльність як неефективну та таку, що не сприяє зростанню ВВП. Нормативне значення питомої ваги сировинних та низькотехнологічних товарів у загальних обсягах експорту не повинне перевищувати 40% [7]. Протягом останніх 2008—2013 рр. значення цього показника істотно перевищувало порогове значення, а в 2012 р. становило майже 66%. Товарна структура експорту в Україні є неефективною, оскільки питома вага високотехнологічних товарів у ньому за останні 5 років не перевищує 10% (у 2012 р. становила 6,8%) [11, с. 12].

На основі наведених статистичних даних можна констатувати, що в нашій державі не створюються умови для забезпечення експортної активності, загострюються проблеми транспортних можливостей національної економіки, що в свою чергу породжує сталу негативну динаміку зовнішньоторгівельного сальдо, а також втрату позицій на зовнішніх ринках.

Україна належить до категорії держав з надмірною відкритістю економіки, оскільки коефіцієнт імпортової залежності починаючи з 2011 р. перевищує нормативне значення майже вдвічі і становить 51% з допустимих 30%. Рівень відкритості економіки, який є відношенням зовнішньоторгівельного обороту до ВВП, у 2012 р. становив 87,2%, у той час коли даний показник у Польщі становить 72%, а у розвинених європейських країнах варіюється біля 50% (Великобританія — 42,9%, Франція — 43,6%) [11, с. 12].

До зовнішніх загроз економічній безпеці також слід віднести: критичні значення зовнішньої заборгованості в цілому, так і в розрахунку на одну особу; дестабілізація грошово-кредитної системи; девальвація національної валюти при галопуючих темпах інфляції; зубожіння населення та висока ймовірність дефолту.

Для того, щоб обрати найбільш ґрунтовані та дієві засоби зміцнення економічної безпеки України в розрізі основних її складових, варто звернутися до нормативно-правового регулювання цієї економічної категорії в нашій державі, а також доцільним буде вивчення європейського досвіду з цього напрямку.

До нормативно-лексички, у рамках правового поля України, поняття "економічна безпека" запроваджено Конституцією України [1]. Це підтверджує той факт, що забезпечення економічної безпеки (поряд із захистом суверенітету і територіальної цінності України) є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу. Найбільш комплексно деякі аспекти економічної безпеки висвітлює Господарський кодекс України [2], де зазначається, що економічна безпека є основою економічної діяльності суб'єктів господарювання, які функціонують відповідно до вимог господарського законодавства. Основні норми господарського законодавства створюють ґрунтовну правову основу для забезпечення мікроекономічного рівня безпеки.

Забезпечення економічної безпеки регулюється в Україні також наступними нормативно-правовими документами, а саме Законом України "Про Раду національної безпеки і оборони" [4], Законом України "Про основи національної безпеки України" [3], Стратегією національної безпеки України [5], а також Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки" [6].

У Методичних рекомендаціях економічна безпека розглядається як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [6].

У контексті дослідження проблеми економічної безпеки на світовому рівні доцільним є розгляд методології, запропонованої Комісією ООН за програмами розвитку, з аналізу економічної безпеки держави. Згідно з цією методологією рівень національної безпеки визначається трьома факторами: рівнем економіки, рівнем освіти та правами людини.

Рівень економічного розвитку вимірюється у ВВП на душу населення, рівень освіти — кількістю років, протягом яких вчиться у даному суспільстві людини, права людини характеризуються спеціальним індексом, який розраховується за спеціальною затвердженою Методикою [12, с. 54].

Цілком зрозуміло, що зниження вищезазначених показників за певний досліджуваний період є сигналом для уряду усіх країн щодо запровадження відповідних заходів. Рівень ВВП на душу населення є одним із основних індикаторів економічної безпеки держави. У таблиці 2 наведено статистичні дані Всесвітнього економічного форуму (Global Competitiveness Index) щодо ранжування країн світу у відповідності до величини ВВП на душу населення за 2009—2013 рр. [17].

Таблиця 2. ВВП на душу населення, дол. США

№	Країна	Рік					Рейтинг
		2009	2010	2011	2012	2013	
1.	США	46586	47904	49328	51165	52839	9
2.	Китай	3778	4376	5345	6069	6569	80
3.	Японія	39536	43148	46309	46837	39321	23
4.	Німеччина	39648	39799	43767	41377	43952	18
5.	Франція	40430	39361	42449	39614	42991	20
6.	Велика Британія	35785	36993	39438	39374	39049	24
7.	Бразилія	8372	10978	12578	11346	10958	56
8.	Росія	8511	10618	13239	14179	14973	48
9.	Італія	35055	33962	36177	33062	33909	26
10.	Індія	1124	1414	1575	1516	1414	139
11.	Канада	40619	47295	51585	52271	51871	10
12.	Австралія	45741	57490	66884	67852	64157	5
13.	Іспанія	31779	29990	31281	28275	29409	27
14.	Мексика	7687	8915	9802	9798	11224	55
15.	Південна Корея	17315	20948	22859	23060	23838	32
16.	Індонезія	2274	2946	3470	3557	3499	108
17.	Туреччина	8633	10133	10608	10649	10745	59
18.	Нідерланди	48065	46765	49982	46069	47651	14
19.	Саудівська Аравія	16010	19334	24134	25134	24246	30
20.	Швейцарія	65737	70106	83260	78905	80276	4
21.	Іран	4977	5667	6987	7223	5039	93
22.	Швеція	43609	49350	56726	55094	57297	7
23.	Норвегія	78371	86076	99312	100120	10271	3
24.	Польща	11284	12304	13506	12824	13432	59
25.	Бельгія	43546	43140	46698	43671	45537	16
26.	Аргентина	7720	9164	11000	11610	11679	54
27.	Австрія	45867	44989	49330	46550	49256	11
28.	Тайланд	4225	5090	5482	5780	5879	85
29.	ОАЕ	33040	33997	39104	41712	43185	19
30.	Україна	2529	2953	3559	3866	3826	105
	СВІТ	8627	9315	10180	10269	10486	60/61

Джерело: авторська розробка за даними The Global Competitiveness Report 2014—2015 of World Economic Forum Report [17].

Відповідно до методики Всесвітнього економічного форуму країни за розміром ВВП на душу населення країни слід класифікувати на 3 категорії:

- країн з ресурсно-орієнтованою економікою (ВВП на душу населення менше 2000 тис. дол. США);
- країн з ефективно-орієнтованою економікою (ВВП на душу населення в діапазоні 3000—9000 тис. дол. США);
- країн з соціально-орієнтованою та інноваційною економікою (з розміром ВВП на душу населення понад 17000 тис. дол. США.) [17].

Отже, як видно з даних таблиці 2, протягом 2009—2013 рр. Україна була віднесена до групи країн, що знаходяться на перехідній стадії від ресурсно-орієнтованої до ефективно-орієнтованої економіки, незважаючи на темпи зростання даного показника.

Щодо показників, які характеризують середню тривалість навчання можна констатувати, що, незважаючи

на всі труднощі політичного, економічного характеру, Україні вдається зберегти конкурентні переваги не лише за цим показником, але й за рівнем охоплення населення освітою, якістю освітніх послуг та якістю природно-математичних знань тощо. Так, Україна в 2013—2014 рр. році зайняла 13 місце за показником "Охоплення населення освітою", 69 місце за якістю освітніх послуг, 28-е — за показником "Якість математичних та природничих наук" зі 148 досліджуваних країн (рис. 2).

Запропонована методика оцінки рівня економічної безпеки Комісією ООН має суттєві недоліки, оскільки не враховує такі важливі індикатори, як демографічна, зовнішньоекономічна, інвестиційна, інноваційна складові, що знижує та практично унеможлиблює її застосування в Україні. Її можна лише використовувати в контексті порівняння основних показників в Україні з іншими високорозвиненими країнами ЄС та світу.

Рис. 3. Рейтинг України за окремими складовими індексу конкурентоспроможності у 2013—2014 рр.

Джерело: авторська розробка за даними The Global Competitiveness Report 2014—2015 of World Economic Forum Report [17].

При цьому слід зазначити, що запропонована на законодавчому рівні в Україні система показників, яка характеризує макроекономічну безпеку, враховує ще такі показники, як: рівень безробіття, рівень обсягу ВВП на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-28, рівень безробіття, рівень "тінізації" економіки, схильність населення до заощаджень, індекс споживчих цін, темп приросту ВВП, зайнятість населення у неформальному секторі. Це, в свою чергу, враховує принцип репрезентативності, достовірності та інформаційної доступності.

Наступним етапом дослідження проаналізуємо тенденції формування європейської економічної безпеки, оскільки в умовах глобальної економіки саме Європейський Союз починає відігравати провідну роль у забезпеченні стабільності, розвитку, процвітання та безпеки європейського континенту.

Під європейською економічною безпекою розуміють сталість прийнятих для міжнародного співтовариства або для окремої країни умов економічного розвитку [13].

Цікавим є Заключний акт Наради з безпеки і співпраці в Європі [8], де у розділі "Економічна і комерційна інформація" зазначено, що саме економічна інформація повинна забезпечувати повноцінний і відповідний аналіз ринків, сприяє розробці як короткострокових, так і довгострокових прогнозів і містити:

— статистичні дані про виробництво, національний доход, бюджет, рівень споживання та продуктивності праці;

— статистичні дані про зовнішню торгівлю;

— закони і регламенти, що стосуються зовнішньої торгівлі;

— інформація, що використовується для економічного прогнозування з метою сприяння розвитку торгівлі [12, с. 55].

У контексті посилання соціально-економічного згуртування країн-учасниць ЄС, важлива роль належить Лісабонській стратегії. Відповідно до вищезгаданого документа, основними пріоритетами у напрямку зміцнення економічної безпеки країн-членів ЄС та в цілому європейського континенту мають стати: принцип спільного програмування, який використовується в проєктах міжнародного співробітництва, поліпшення інноваційної участі у напрямку зростання конкурентоспроможності економічних регіонів в цілому, розвиток сільських територій та посилення територіальної єдності за рахунок екстенсивного розвитку значної частини регіонів ЄС [10, с. 507].

У Німеччині забезпечення фінансової безпеки держави також є еквівалентом підтримки стабільності економічного росту. Головні положення країни у сфері забезпечення національної безпеки, в тому числі фінансової, висвітлені в офіційній директиві Міністерства оборони, в якій вказано, що уряд Німеччини вбачає процес забезпечення фінансової безпеки в підтримці соціального та економічного прогресу, захисті від економічного шантажу, демократизації в Європі та в усьому світі, забезпеченні свободи торгівлі, доступу до сировинних ресурсів та ринків в межах справедливої світової економічної та фінансової системи [13, с. 14].

Як відомо, не маючи значних сировинних запасів, Німеччина є одним з найбільших споживачів імпортової сировини у світі. При чому сировинна залежність її від інших країн не розглядається урядом як загроза економічній безпеці у час, коли доступ до природних ресурсів є одним з ключових чинників впливу у міжнародному полі [9, с. 403].

Закон "Про підтримку стабільності та росту економіки Німеччини" [15, с. 16] є одним з ключових інструментів забезпечення економічної безпеки в країні. Згідно з даними нормативного документу, держава має забезпечувати проведення такої економічної політики, яка б в межах обраної моделі ринкової економіки сприяла одночасно стабільності цін, високому рівню зайня-

тості та зовнішньоекономічній рівновазі за постійних темпів економічного росту.

Проте в Німеччині, як і в переважній більшості країн ЄС, головний акцент у процесі забезпечення економічної безпеки робиться не на власні можливості, а на загальну європейську (у межах ЄС) безпеку. Наприклад, у вищезгаданій директиві Міністерства оборони Німеччини зазначено, що "проблеми нашого світу найкращим чином можуть бути вирішені через міжнародну дискусію та компроміси, тому німецька політика безпеки робить акцент на міжнародних відносинах і національних інститутах [16, с. 52].

Стратегічною метою державної політики національної безпеки у Польщі згідно зі Стратегією безпеки визначено гарантування незалежності і суверенітету, територіальної цілісності держави; створення умов для стабільного суспільного та економічного розвитку; збереження національних надбань та розвиток національної гідності поляків. Серед ключових загроз економічній безпеці Польщі документом названо економічну нестабільність країн-сусідів та її негативний вплив на вітчизняну економіку; неконтрольованість міграційних процесів, що може зашкодити соціально-економічній стабільності та фінансово-економічним можливостям Польщі; значна зовнішня залежність Польщі у питанні імпорту енергоносіїв та недиверсифікованість даних джерел.

Як видно з проведеного аналізу, ситуація в європейській економічній системі швидко змінюється, адже поглиблюються процеси регіоналізації, відбувається транснаціоналізація продуктивних сил і капіталів для забезпечення існування в кризових умовах.

ВИСНОВКИ

Отже, економічна безпека постає одним з ключових факторів забезпечення сталого розвитку економіки держави в цілому і виступає як складна багатофакторна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою збалансованого, рівномірного і поступового задоволення потреб суспільства. На сьогодні вітчизняній економіці ще не вдалося створити національну ефективну економічну систему, котра б змогла забезпечити прогресивний розвиток держави, зміцнювати важелі зовнішньої і внутрішньої політики держави. Не достатньо чітко окреслені національні та економічні інтереси й пріоритети, без реалізації яких не можливе створення євроінтегрованого суспільства.

Грунтовний аналіз європейського досвіду формування та забезпечення економічної безпеки держави беззаперечно свідчить про необхідність удосконалення вітчизняного концептуального і стратегічного забезпечення механізму економічної безпеки України, зокрема застосування позитивних рис глобалізації для цілей суспільного розвитку держави та приділення особливої уваги для забезпечення реалізації національних економічних інтересів у процесі формування основних пріоритетів зовнішньої та внутрішньої політики.

Основними завданнями України у напрямку позиціонування і закріплення гідного місця на європейському економічному просторі є: розвиток зовнішньоекономічної діяльності з країнами-членами ЄС; розвиток експортного потенціалу (переорієнтація на високотехнологічні галузі за умови гідного науково-технічного прогресу та зменшення в структурі експорту сировини та напівфабрикатів); зменшення рівня імпортової залежності (зокрема, в енергетичній сфері); пошук участі в міжнародних та глобальних організаціях економічного напрямку.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (ост. ред. від 12.04.2012 р., підстава v009 p710-12) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://>

zakon4.rada.gov.ua//laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

2. Господарський кодекс України, затверджений Президентом України 16.01.2003 р. №436-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua//laws/show/436-15>

3. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 р. №964-IV (ост. ред. від 01.01.2015 р., підстава 35-19) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua//laws/show/964-15>

4. Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України" від 05.03.1998 р. №183/98-ВР (ост. ред. від 31.12.2014 р., підстава 43-19) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua//laws/show/183/98-вр>

5. Указ Президента України "Про стратегію національної безпеки України" від 12.02.2007 р. №105/2007 (ост. ред. 22.06.2012 р., підстава 389/2012) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua//laws/show/105/2007>

6. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

7. Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. №60 "Про затвердження методики розрахунку рівня економічної безпеки України" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.expert-ua.info/document/archivera/law5xwqoi/index.htm>

8. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 р. №994-055 (ост. ред. 01.08.1975 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua//laws/show/994_055

9. Загарій В.П. Монетарні важелі досягнення фінансової безпеки: досвід розвинених країн / В.П. Загарій // Бізнес Інформ. — 2014. — №4. — С. 400—405.

10. Козак А.С. Тенденції розвитку й ефективність забезпечення європейської економічної безпеки в умовах глобалізації економіки / А.С. Козак, О.В. Федорук // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. — 2012. — Вип. 10. — С. 505—512. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Upsal_2012_10_92.pdf

11. Курницька В.Ю. Методичні підходи до оцінки зовнішньоекономічної безпеки України / В.Ю. Курницька // Економіка і фінанси. — 2014. — №2 (лютий).

12. Маргасова В.Г. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки регіону / В.Г. Маргасова // Науковий вісник ЧДІЕУ. — Регіональна економіка. — 2011. — №1 (9). — С. 53—61.

13. Нижник В.М. Економічна безпека України в системі євроатлантичних інтеграційних процесів: навч. посіб. / В.М. Нижник, М.В. Ніколайчук. — Хмельницький: ХНУ, 2008. — 440 с.

14. Федотова Т.А., Дмитренко Е.Е. Економічна безпека як прояв національних економічних інтересів України / Т.А. Федотова, Дмитренко Е.Е. // Економічний часопис-XXI. — 2012. — №3—4. — С. 6—9.

15. Закон о поддержке устойчивости и роста экономики / Пер. с нем. Н.М. Зерова. — Минск: Финансы и статистика, 1998. — 35 с.

16. Подходы к безопасности Германии / Пер. с нем. Ю. В. Кулиша. — Минск: ВЗМ, 1994. — 80 с.

17. Global Competitiveness Report 2014-2015 — World Economic Forum [Електронний ресурс]. — Режим доступу: reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015

18. BP Statistical Review of World Energy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bp.com/content/dam/bp/statistical-review/statistical_review_of_world_energy_2013_pdf

19. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: zakon4.rada.gov.ua//laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80 (Accessed 10 March 2015).

2. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: zakon4.rada.gov.ua//laws/show/436-15 (Accessed 10 March 2015).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law "On the Fundamentals of National Security of Ukraine", available at: zakon4.rada.gov.ua//laws/show/964-15 (Accessed 10 March 2015).

4. Verkhovna Rada of Ukraine (1998), Law "On Council of National Security and Defense of Ukraine", available at: zakon4.rada.gov.ua//laws/show/183/98-вр (Accessed 10 March 2015).

5. President of Ukraine (2007), Decree "On National Security Strategy of Ukraine", available at: zakon4.rada.gov.ua//laws/show/105/2007 (Accessed 10 March 2015).

6. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), Order "On Approval of Methodological recommendations for calculating the level of economic security", available at: cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm (Accessed 10 March 2015).

7. Ministry of Economy of Ukraine (2007), Order "On approval of methods for calculating the level of economic security Ukraine", available at: <http://www.expert-ua.info/document/archivera/law5xwqoi/index.htm> (Accessed 10 March 2015).

8. UN (1975), "Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe", available at: zakon4.rada.gov.ua//laws/show/994_055 (Accessed 10 March 2015).

9. Zaharij, V.P. (2014), "Monetary instruments achieve financial security: the experience of developed countries", *Biznes Inform*, vol. 4, pp. 400—405.

10. Kozak, L. S. and Fedoruk, O. V. (2012), "Trends in the European and efficiency to ensure economic security in a globalized economy", *Upravlinnia proektamy, systemnyj analiz i lohystyka. Tekhnichna serii*, vol. 10, pp. 505—512.

11. Kurnyts'ka, V. Yu. (2014), "Methodological approaches to assessing the safety of foreign Ukraine", *Ekonomika i finansy*, vol. 2.

12. Marhasova, V. H. (2011), "Foreign experience providing economic security of the region", *Naukovyj visnyk ChDIEU*, vol. 1 (9), pp. 53—61

13. Nyzhnyk, V. M. and Nikolajchuk, M. V. (2008), *Ekonomichna bezpeka Ukrainy v systemi ievroatlantychnykh intehratsiynykh protsesiv* [The economic security of Ukraine in the Euro-Atlantic integration processes], KhNU, Khmel'nyts'kyj, Ukraine.

14. Fedotova, T. A. and Dmytrenko, E. E. (2012), "Economic security as a manifestation of national economic interests Ukraine", *Ekonomichnyj chasopys- XXI*, vol. 3—4, pp. 6—9.

15. Zerova, N. M. (1998), *Zakon o podderzhke ustojchyvosti y rosta ekonomyky* [Support Act of stability and growth], *Fynansy y statystyka*.

16. Kulysh, Yu. V. (1994), *Podkhody k bezopasnosti Hermanyy* [Approaches to Security in Germany], VZM, Minsk, Belorussia.

17. World Economic Forum (2015), "Global Competitiveness Report 2014—2015", available at: reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015 (Accessed 10 March 2015).

18. BP (2014), "Statistical Review of World Energy", available at: www.bp.com/content/dam/bp/statistical-review/statistical_review_of_world_energy_2013_pdf (Accessed 10 March 2015).

19. State Statistics Committee of Ukraine (2015), Statistical information, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 March 2015).

Стаття надійшла до редакції 23.02.2015 р.